

Oddech a volný čas (I): Hrou k životu

Chceme-li se těšit ze života, musíme si umět hrát. Naučíme se kromě jiného vyhrávat i prohrávat, používat představivost, žít s druhými... a dokonce se stýkat s Bohem.

02.03.2012

V dnešní době poskytuje vzdělávací systém v mnoha zemích dětem a mladistvým stále více volného času, takže mnozí rodiče jsou mimořádně citliví na důležitost tohoto času pro vzdělávání jejich dětí.

Nicméně někdy je hlavní obavou to, že se v době, kdy se nevyučuje, „marní čas“. Proto nejedna rodina hledá pro své děti aktivity mimoškolní; a není vzácné, že tyto doplňkové aktivity mají charakter školní - studium jazyků nebo hra na hudební nástroj.

HODNOTA VOLNÉHO ČASU

Volný čas je otevřen mnoha specifickým vzdělávacím možnostem, o kterých se zmiňoval Jan Pavel II., když nabádal k tomu, „aby byl volný čas dětí rozumně a všestranně využit a správně se usměrnily jejich síly“ [1].

Během dne, kdy se školní povinnosti více nebo méně přerušují, má dítě pocit, že je pánem svého osudu. Může dělat, co opravdu chce: být se svými přáteli nebo svou rodinou, pěstovat své záliby, odpočívat a bavit se tak, jak se mu zachce.

Svá rozhodnutí chápe jako svá vlastní, protože mu pomáhají uspořádat si své zájmy: co by rád dělal, do jakého úkolu by se měl znovu pustit nebo který by měl odložit... Může se naučit se lépe poznávat, objevovat nové odpovědnosti a zvládat je. Konečně, dává v sázku svou vlastní svobodu tím nejuvědomělejším způsobem.

Proto rodiče a učitelé musí správně využívat volný čas těch, které mají na starosti. Protože vzdělávat se má tak, abychom byli svobodní, a volný čas je podle definice doba svobody, čas pro bezstarostnost, krásu a dialog; čas pro všechno to, co není „nezbytné“, ale bez čeho se nedá žít.

Tento vzdělávací potenciál se může promarnit nejenom tehdy, když se rodiče nestarají o volný čas svých dětí - za podmínky, že si své školní povinnosti plní, ale také tehdy, když ho chápou jako příležitost k

„rozšíření“ jejich vzdělávacího procesu.

V prvním případě je snadné, aby děti podlehly pohodlnosti nebo lenosti a odpočívaly, aniž by se nějak namáhaly (například u televize nebo s videohrami).

V druhém případě se promarní specifický vzdělávací ráz volného času, neboť se stane jakousi prodlouženou rukou školy, organizovaného téměř výlučně rodiči. V konečném důsledku se bohužel předává představa o životě, jenž je rozdělen mezi povinnostmi a zábavou.

Je proto vhodné, aby rodiče často zvažovali, jaký přínos k celistvému růstu jejich dětí mají aktivity, jimiž se přes týden zabývají, a zda ve svém celku je tento přínos k odpočinku a vzdělávání těchto dětí vyvážený.

Nabitý denní plán znamená, že dítě bude dělat mnoho věcí, ale možná se ani tento čas nenaučí správně využívat. Jestliže se chce, aby děti rostly ve ctnostech, je třeba jim umožnit, aby zakusily opravdovou svobodu. Jestliže si nebudou moci zvolit svou oblíbenou aktivitu, nebo se jim bude v praxi bránit, aby si mohly hrát nebo být se svými přáteli, hrozí, že se při dospívání nebudou umět bavit. V této situaci je snadné, že nakonec vezmou to, co jim konzumní společnost nabídne.

Vychovávat ke svobodnému a odpovědnému využívání volného času vyžaduje, aby rodiče své děti dobře znali, protože by jim měli nabízet takový druh volna, který vyhovuje jejich zájmům a schopnostem, u kterého si odpočnou a se zabaví.

Děti, zvláště když jsou malé - a právě to je ta nejlepší doba na jejich

formování, jsou otevřené tomu, co jim jejich rodiče nabízí. A když je to uspokojuje, vytváří se základ pro to, aby samy objevily ten nejlepší způsob, jak využívat dobu volna.

Vyžaduje to ovšem ze strany rodičů vynalézavost a duch oběti. Například je vhodné mírnit ty aktivity, které jsou neúměrně náročné na čas nebo vedou dítě k izolaci (k tomu dochází trávením spousty času u televize nebo internetu). Je lepší dávat přednost tomu, kde se pěstuje přátelství, a co dítě spontánně přitahuje (sport, výlety, hry s druhými dětmi apod.).

HROU K RŮSTU

Ale existuje jedna činnost, které děti, a nejenom ony, dávají přednost ve volném čase nadevše. Tou je hra.

Přirozeně hra se spontánně spojuje se štěstím, s místem, kde čas nehraje roli, kde člověk nebrání věcem

nečekaným a budícím úžas. Ve hře ukazuje člověk svou nejvlastnější identitu: zapojuje se celým svým bytím, často více, než v mnoha zaměstnáních.

Hra je především zkouška toho, co bude sám život: je to způsob, jak se naučit využívat sil, které máme k dispozici. Je to zkoumání našich schopností, toho, co dokážeme uskutečnit. Zvíře si také hraje, ale mnohem méně než člověk, protože jeho doba učení je konečná. Lidé si hrají po celou dobu svého života, neboť jako člověk mohou růst bez ohledu na svůj věk.

Lidská přirozenost používá hru na to, aby se rozvíjela a vyžívala. Když si děti hrají, učí se interpretovat nabyté vědomosti, zkouší svou sílu v soutěži a zapojují různé stránky své osobnosti: hra je nikdy nekončící výzvou.

Přicházejí do styku s pravidly, která musí svobodně přijmout, aby si hrály dobře. Stanovují si cíle a zvykají si na to, jak nepřehánět své porážky. Neexistuje hra bez odpovědnosti - hra má i etický význam, pomáhá být lidmi, kteří mají morálku.

Proto je normální si hrát s druhými, hrát si „ve společnosti“. Tento sociální rys je tak zakořeněný, že dokonce i když si děti hrají samy, mají sklon si vymýšlet fantastické scénáře, příběhy a další osoby, které zapojují do vzájemného dialogu. Ve hře se děti učí poznávat sebe a druhé. Zakouší radost, že jsou s druhými a mohou se s nimi bavit. Přebírají a napodobují role svých starších druhů.

Učíme se hraní hlavně v rodině. Žít není jen hraní a soutěžení, ale také to znamená spolupracovat, pomáhat a žít s druhými. Je obtížné pochopit, jak se mohou dát do souladu obě dvě

stránky - soutěžení a spolužití - mimo instituci rodiny. Hra je jedna ze základních forem, která učí člověka žít jako bytost společenská.

Konečně velká pedagogická hodnota hry spočívá v tom, že usměrňuje afekty směrem k akci. Málo věcí proto spojuje úžeji rodiče s dětmi, než hraní si s dětmi. Jak říkal svatý Josemaría, rodiče musí být přáteli svých dětí, musí jim věnovat svůj čas. Jistě, musíme se přizpůsobovat tomu, jak děti dorůstají.

Výše řečené pouze znamená, že zájem rodičů o zábavu svých dětí bude nabývat nových forem. Například se jim umožní, aby pozvaly domů své přátele, nebo se budou účastnit jejich sportovních aktivit... Jsou to iniciativy, které rodičům umožní poznat nové přátele a rodiny, aniž by navodili mylný dojem, že chtějí své děti kontrolovat nebo že jim nedůvěřují.

Rovněž se mohou vytvářet za pomoci dalších rodičů podmínky pro hry, ve kterých se organizuje zdravá zábava a jejichž aktivity se rozvíjejí s ohledem na integrální rozvoj účastníků. Náš Otec hned zkraje podporoval tento druh iniciativ, kde si děti hrají v prostředí, jež formuje, a zároveň vnímají svou důstojnost dětí Božích se zájmem o druhé: jsou to místa, kde se pomáhá, aby objevily, že je čas na každou věc, a že každá věc má svůj čas. A že v každém věku - také i když jsou děti malé - lze hledat svatost a zanechat stopu u těch, kdo jsou s nimi.

Slovy Pavla VI., která si velmi oblíbil Jan Pavel II., se dá říci, že kluby mládeže jsou místa, kde se učí být „odborníky na lidství“ [2] . Proto by bylo velkou chybou si vykládat jejich přínos pouze v závislosti na školních nebo sportovních výsledcích, jichž dosahují.

HROU K ŽIVOTU

V řečtině mají výrazy výchova (paideia) a hra (paidiá) týž sémantický základ. Když se učíme hře, nabýváme současně postoje, který je pro život velmi užitečný.

I když se to zdá paradoxní, nejenom děti mají potřebu si hrát. Dokonce se může říci, že člověk si musí hrát tím více, čím je starší. Všichni známe lidi, jež stáří zaskočilo: objevují, že nemají tolik sil co dříve, a myslí si, že nemohou čelit problémům v jejich životě.

Koneckonců můžeme se i setkat s tímto postojem u mnoha mladých, předčasně zestárých lidí, kteří zřejmě nemají tolik přizpůsobivosti, aby dokázali čelit nečekaným situacím.

A naopak jsme se pravděpodobně setkali se staršími lidmi, kteří mají mladého ducha: jsou schopni se pro

cokoli nadchnout, znovu začít a brát každý další den jako den úplně nový. A to i přesto, že se často potýkají se značnými fyzickými omezeními.

Tyto případy dokazují, že s tím jak člověk roste, je stále důležitější zapojovat do života i hledisko hry. Protože ten, kdo se naučil hrát, nepřehání výhry nebo prohry, a umí objevit hodnotu hry samotné. Zná potěšení, které plyne z toho, když zkouší nové metody, jež vedou k vítězství, a vyhýbá se prostřednosti, která se žene za výsledkem, ale ničí zábavu. Kroky, které se mohou aplikovat na „vážné“ věci v životě, na aktuální úkoly, na nové situace, k nimž se nepostavíme správně, mohou vést k pocitu sklíčenosti nebo neschopnosti.

Práce a hra mají každá svůj čas: ale postoj, se kterým se ta nebo ona plánuje, nemá proč být jiný, neboť je

to stále tatáž osoba, která pracuje nebo si hraje.

Lidská práce je pomíjivá a proto si nezasluhuje, aby se brala příliš vážně. Její nejvyšší hodnota - jak učil svatý Josemaría - spočívá v tom, že při ní na nás čeká Bůh. Život má pouze tehdy svůj plný význam, pokud konáme věci z lásky k Němu... Nebo ještě lépe: do té míry, jak tyto věci konáme ve spojení s Ním.

Vážnost života spočívá v tom, že si nemůžeme zahrávat s milostí, kterou nám Bůh nabízí, s příležitostmi, které nám dává. I když do určité míry i Pánovi je milost příležitostí k tomu, aby si s člověkem pohrával: Může psát dobře i nohou od stolu [3] , jak říkal náš Otec.

Pouze vztah s Bohem je schopen dát vyrovnanost, sílu a smysl životu a všem lidským skutkům. Filosof Platón tušil tuto pravdu: „Je nutné brát vážné věci vážně, ale ne ty, které

jimi nejsou. A pouze božství si zasluhuje blaženou vážnost, zatímco my lidé jsme hračkami tímto božstvím vynalezené. A to je to nejkrásnější, co v nás je. Proto je nezbytné přijmout toto poslání, aby každý člověk žil svůj život, hrající si s těmi nejkrásnějšími hračkami.“ [4]

Nejkrásnější hračky jsou „hračky“ od Boha. Každý člověk si musí tuto božskou hračku vzít svobodně za svou, je povolán si se svým Stvořitelem hrát. A z jeho ruky přijmout vše s důvěrou a sportovním duchem, s jakým si dítě se svým Otcem hraje.

Takto zvládneme věci dříve, lépe a ve větším množství. Budeme se umět přenést přes zdánlivé porážky, protože k tomu důležitému - že jsme si hráli s Bohem - již došlo, a vždy nás očekávají další dobrodružství. Svaté písmo k nám mluví o moudrosti: Byla jsem jeho potěšením den ze dne a

radostně si před ním hrála v každý čas. Hraji si na jeho pevné zemi; mým potěšením je být s lidskými syny [5] : Bůh, který si „hraje“, když tvoří, nás učí, abychom se v životě radovali a byli si jisti, že dar, po kterém toužíme, dostaneme, i když možná nečekaně. Víme, že těm, kteří milují Boha, všechno napomáhá k dobrému, těm, kdo jsou z Boží vůle povoláni [6].

J.M. Martín a J. Verdiá

[1] Jan Pavel II., Apoštolská exhortace Familiaris consortio, 22. 11. 1981, č. 76

[2] Jan Pavel II., VI. symposium Rady biskupských konferencí Evropy, 11. 10. 1985, č. 13

[3] Boží přátelé, č. 117

[4] Platón, Zákony, 804d

[5] Př 8,30-31

[6] Řím 8,28

pdf | dokument generován automaticky
z [https://opusdei.org/cs-cz/article/
oddech-a-volny-cas-i-hrou-k-zivotu/](https://opusdei.org/cs-cz/article/oddech-a-volny-cas-i-hrou-k-zivotu/)
(17.03.2026)